

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Band: 99 (1986)

Artikel: Società Retorumantscha : Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun : rapport per la perioda digl 1. da schaner 1985 tochen ils 31 da december 1985

Autor: Decurtins, Alexi / Giger, Felix
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-235115>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 13.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Società Retorumantscha

Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

Rapport per la perioda digl 1. da schaner 1985 tochen ils 31 da december 1985

I. Redacziun e publicaziun

1.1. Redacziun

scatla 237a HOM	ms. 85 (Ds.)
scatla 239 I-IFANZÖGNA	ms. 135 (Gi.)
scatla 240 IFAUNT-IJS	ms. 41 (Ds.)
scatla 240a IL I	ms. 38 (Gi.)
scatla 240b ILAISCHEM-IMAIGNA	ms. 47 (Ds.)
Total	<hr/> ms. 346 paginas <hr/>

Igl onn dils giubileums («Scuntrada dal pövel rumantsch a Savognin» dils 5-11 d'ust; «100 onns Società Retorumantscha» dils 26 d'october a Cuera) ha capeivlamein dau al personal dil DRG in bien ton lavur dapli che auters onns. Ils redacturs han era stuiu s'engaschar en connex cun la dieta dalla Academia svizra per las scienziass humanas dils 7-9 da zercladur a Cuera. Il lev cal en la prestaziun da redacziun digl onn vargau daventa aschia pli che mo capeivels e giustificabels. Ina retenida en la redacziun ha secapescha era la lavur intensiva vid ils registers dau che presuppona mintgamai ina buna coordinaziun interna ed ina buca meins stretga e minuziusa cun la stamparia.

1.2. Publicaziun

Il fascichel dubel 103/104 ha saviu cumparer pér igl october sil giubileum dalla Società. El cuntegn era ils indices e registers e siara il volum cun la letra G. Denton ha la firma Stemmler a Turitg ligiau il 7avel volum che ei cun sias prest 1200 paginas il pli pursaniu dalla retscha tochen ussa. La lavur pli intensiva vid ils registers e la coordinaziun cun la ligiaria han buca lubiu alla stamparia dad edir in ulteriur carnet (106) cun l'entschatta dalla letra H che fuvà dil reminent redigius e promts.

1.3. Stab da redacziun

Dapi biars onns havein nus exprimiu il giavisch dad alzar la cudria da redacziun sin silmeins 4 redacturs a temps cumplein. Quei ton s'impona era en vesta ed en cumparegliaziun cun ils auters vocabularis nazionals, che han la medema incumbensa, e dapli per la raschun ch'il ro-

montsch sco lungatg minoritar ei periclitaus. En quei senn e cun la finamira d'arrivar plaunsiu tier in personal adattau, ha la suprastonza eligiu dapi igl 1. da december 1985 signur lic. fil. Carli Tomaschett da Trun sco collaboratur scientific. El vegn introducius e scolaus en las lavurs da redactur. Premess sia qualificaziun e siu interess per la lavur, fussen nus prompts da segidar ch'el arrivi sur ina dissertaziun en la redacziun. La Società ei plinavon en contractivas cun signur prof. Karl Peter Linder a Stuttgart che fuss intenziunau da far tier nus la stad 1986 in stage d'emprova sco redactur. Era en quei cass setracta ei da mirar ensemen cun igl interessau e cun il Fondo Naziunal, schebein in engaschament sco redactur fuss pusseivels per semeglia naven da 1988.

II. Infrastructura, lavurs internas

2.1. Il Dicziunari sco center d'informaziun

Gia savens ei vegniu fatg attent al Dicziunari sco center tschercau d'informaziun e consultaziun scientifica e culturala. Gnanc dubi che la lavur per propi da redacziun pitescha en la mesira che l'incumbensa d'informaziun crescha. Dond suatientscha ad ina questunada dalla Ligia Romontscha, havein nus perquei fatg en entelgientscha cun la suprastonza la proposta da schaffir in post d'informatur/documentalist. Ina tala forza qualificada savess discargar la redacziun e survess era el meglier senn alla publicitad ed al moviment romontsch. Denton ha la Ligia Romontscha fatg nossa proposta la sia e slargiau il pensum digl informatur/documentalist en direcziun dil moviment romontsch pli vast. Il post duei vegnir occupaus proximamein. Seigi sco ei vegli! La redacziun vegn s'entelli a sediscargar dacheudenvi da tut la part d'informaziun, buca ligiada stretgamein a sia domena scientifica ed a ses materials e documents.

2.2. Cumpra dil material d'excerpts da signur dr. A. Schorta partenent las fontaunas giuridicas

Nies anteriur cauredatur, sgr. dr. A. Schorta, ei s'adressaus cun brev dils 18 da fevrer 1985 alla redacziun cun la damonda, schebein nus seigien interessai d'acquistar dad el pil Dicziunari Rumantsch Grischun il scadler d'excerpts ord las fontaunas giuridicas (Rq.B 1,2; Rq.A 1-3). Il material cumpeglia 50 200 cedels e sereparta en treis blocs (bloc romontsch, bloc latin e register da materias tudestg).

Il 25 d'avrel ha giu liug al biro dil Dicziunari ina discussiun denter signur dr. A. Schorta ed ils signurs dr. Gion Deplazes, president dalla SRR e dr. Alexi Decurtins, actual cauredatur. Suenter haver priu investa dil material d'entginas scatlas e suenter haver presentau divers aspects, essan nus vegni perina da porscher a signur dr. A. Schorta pils excerpts en questun la summa pauschala da frs. 6000. — e da proponer alla Società ch'ella fetschi bien il marcau. La summa da frs. 6000. — ei vegnida fixada sin basa d'in semegliont acquist che la Ligia Romontscha ha giu fatg avon biars onns (1953/54) en connex cun la cartoteca d'excerpts sursilvans ord il relasch da Ramun Vieli.

Ils 25 d'avrel ha signur dr. A. Schorta confirmau a scret la cunvegnientscha. Aunc il medem di ha nies assistent surpriu las scatlas e las artgas suttastrihadas da correctura per mauns dil Dicziunari. Suenter che la suprastonza ha fatg bien la cunvegnientscha e pagau l'indemnizaziun, havein nus scochemai schau deponer il material d'excerpts romontschs en nossa cartoteca «maistra»; tochen tier la letra G secapescha el bloc dil material niev. Ils blocs latin e tudestg cunvegn ei da lugar separadamein. Il vegl lungatg giuridic, sco ils texts vegls insumma,

porscha adina puspei problems pli pigns u pli gronds d'interpretaziun. Per sligiar quels ein ins bi leds da posseder instruments appropriai. Sco quei ch'igl editur scriva, eisi stau oravontut ils basegns d'informaziun e documentaziun dil Dicziunari che han giu stimulau el da far accessiblas las fontaunas giuridicas. Ch'il material d'excerpts ha anflau la via egl archiv dil Dicziunari astga per quei legrar aschibein signur dr. Schorta sco era la redacziun da noss'ovra.

2.3. *Copia dil cudisch fonetic normal da R. Planta*

Ils 6 da fevrer 1985 ha signur prof. dr. Heinrich Schmid surdau alla redacziun personalmein la copia a schuber dil cudisch fonetic normal da R. Planta che dunna dr. Mena Wüthrich-Grisch ha giu entschiet aunc dils onns sco redactura e silsunter repriu e cuntinuau dapi 1975. A dunna Mena, sco era a tuts ch'ei segidai cun ella cun plaid e cussegl en damondas da scripziun ed interpretaziun, seigi engraziu cheutras per la buna lavur.

Tenor dir da prof. Schmid ein vegnidas fatgas aunc treis ulteriuras copias: ina per l'Universitad da Turitg (Forschungsbibliothek Jud), duas ulteriuras per prof. H. Schmid e per dunna Mena. La copia a schuber vegn a lubir dacheudenvi da schanegiar il prezius material original. Gest en vesta al fatg che pliras copias dil cudisch fonetic normal da Planta existan dad ussa naven, cunvegn ei dad insister ch'il dretg d'autur per ina eventuala publicaziun dall'ovra ei e resta vinavon el possess exclusiv dalla Società Retorumantscha e digl Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun.

2.4. *L'informatica ed il Dicziunari*

Il Fondo Naziunal ha la finala reagiu sin nosa damonda dils 26 da settember 1984 ed ha concediu in credit pauschal da frs. 8000. — (frs. 2000. — per mintga vocabulari naziunal) per schar eruir entras in specialist, en tgei maniera ch'ins savess far diever digl ordinatur pils basegns specifics dils vocabularis naziunals.

La suprastonza SRR ha alzau quei importo sin frs. 5000. — e surdau l'incumbensa a sgr. Gerold Giger, frar da nies conredatur e collaboratur tier IBM a Turitg. Ensem cun la redacziun e cun igl agid particular da sgr. dr. Felix Giger, ha el priu en pliras sentupadas investa detagliada da nies menaschi (cartotecas, biblioteca, lavur da redacziun e publicaziun, persunal e lur funcziuns). El ei vidlunder da formular per mauns dil Dicziunari e dil Fondo Naziunal in rapport che duei rispunder alla damonda, nua ch'ei fuss raschuneivel e giavischeivel da far diever digl ordinatur pil Dicziunari, e tgei consequenzas tecnicas, finanzialas e persunalas ch'ei da prever. Il rapport promts per miez mars vegn inoltraus al Fondo Naziunal ensem cun l'evaluaziun dils auters vocabularis naziunals la fin da mars 1986.

2.5. *Deposiziun d'excerpts el bloc etimologic*

Entras il ritmus da redacziun accelerau, han las lavurs da deposiziun da material stuiu vegnir sistidas. Per semeglia spetgan aunc adina ver 10 scatlas stignadas cun material d'excerpts ord il Nuovo Pirona, Tiraboschi, Michael (Poschiavo), O. Keller (Tessin) ch'ellas vegnien integradas el bloc etimologic. Ina lavur stentusa e difficila! Sin fundament d'ina damonda dils 18 da zercladur 1985 havess il Fondo Naziunal lubiu a nus d'engaschar temporarmein signur dr. Guiu Sobiela, Turitg, per tala lavur. Displascheivlamein eisi buca stau pusseivel da realisar quella lavur, essend che signur dr. Sobiela ei sedecidius denton d'acceptar ina incum-

bensa dalla regenza catalana, q.v.d. da far ina retscherca specifica da tempra sociolinguistica per lezza. Signur dr. Gion Deplazes ba silsuenter empruau adumbatten da survegnir auters interessents per quella lavur.

2.6. *Forzas auxiliaras*

Era igl onn 1985 han divers collaboraturs d'ordeifer gidau la redacziun, numnadamein:

- Bea Cathomen-Calzaferri, Cuera, ch'ei s'occupada ils meins da fevrer e mars 1985 cun copiar manuscret dils registers, vol. 7.
- Bertilla Giossi, Rueras, ha fatg dils 25.2.–29.3.85 excerpts da litteratura romontscha contemporana (Deplazes/Clavs; Nuotclà/Sunteri; Bezzola/Ur; Camenisch/Laura) e deponiu tals el bloc respectiv. Ella ha era luvrau vid ils registers, vol. 7.
- Anita Mazzetta, Trun, e Cristina Decurtins, Cuera, han deponiu ils excerpts romontschs ord las fontaunas giuridicas (pareglia survart II, 2.2) dils 12.8.–14.9.85.

III. *Fatgs divers*

3.1. *Cumissium filologica*

La Cumissium filologica (CF) ei seradunada ils 25 d'october 1985 en connex cun il giubileum «100 onns Società Retorumantscha» a Cuera. Ils commembers han aschia giu caschun da seser ensemen pli ditg in cun l'auter e da serrar ils ligioms denter els e cun la redacziun.

Partenent la damonda dalla successiun da sgr. dr. Hans Stricker sco redactur dil Dicziunari, ha la CF seschau orientar dil curriu e passau. Ins ei vegnius perina d'offerir in engaschament a signur Carli Tomaschett da Trun sco collaboratur scientific suenter igl examen da licenziat a Friburg (fin 1985). Dada e constatada sia qualificaziun, stuess ei esser pusseivel da promover el sur ina corrispundenta formaziun (dissertaziun) sco redactur cumplein.

3.2. *Discurrida cun signur dir. Rudolf Frei dalla Stamparia Winterthur partenent la cumposiziun dil volum 8, letras H, I, J*

Ils 4 d'avrel 1985 ha giu liug el biro dil Dicziunari ina sentupada cun signur dir. Rudolf Frei, representant dalla Stamparia Winterthur SA., en vesta alla cumposiziun dil volum 8, letras H, I, J. Dad el havein nus enderschiu ch'il volum 8 (respectiv ils fascichels da quel) dueigi aunc vegnir cumponius sin la via usitada, v.d. en plum e cun la maschina Monotype. A medem temps ha el denton fatg attent nus che la midada vi sin la cumposiziun a film seigi a pli lunga vesta nunevitabla. El ha perquei suttamess a nus diversas emprovas, fatgas per investa e critica, e less tschercar d'arrivar cul temps ad ina sligiazion cuntenteivla.

Collega F. Giger ha giu la buontad da s'occupar intensivamein cun las emprovas ed ha fatg e formulau sias remarclas e constataziuns per mauns dalla stamparia. Il pass vi sin la cumposiziun fotomecnica sa vegnir fatgs pér dil mument ch'il maletg tipografic e las enzennas diacriticas corrispundan absolutamein a nos giavischs.

IV. Referats, publicaziuns

4.1. Referats

4.1.1. A. Decurtins

- Laudatio per Toni Halter, a caschun dalla surdada dil premi cultural grischun en la sala dil Cussegl grond a Cuera, ils 17 da matg 1985.
- «Il DRG: svilup, organisaziun e funcziun», a caschun dalla «Scuntrada» a Savognin dils 5 d'uoost 1985.
- «Ena scurreida cultur-istorica tras igls noms locals da Suagnign e conturns», a caschun dalla «Scuntrada dal pievel rumantsch» a Savognin dils 8 d'uoost 1985.
- «Dicziunari Rumantsch Grischun e Società Retorumantscha», allocuziun a caschun dil giubileum «100 onns Società Retorumantscha» dils 26 d'october 1985 a Cuera.

Universitad da Friburg

Semester da stad 1985:

- Historia dalla reformaziun e cunterreformaziun en Surselva II
- Lavurs giuridicas grischunas ord vesta romontscha II

Semester d'unviern 1985/86:

- Fonetica dil sursilvan da scartira I
- Prosa romontscha contemporanea I (Luis Arpagaus; Reto Caratsch)

4.1.2. F. Giger

- «La litteratura ladina dil 16avel tschentaner», a caschun dall'jamna «Studis Romontschs» dils 27 da fenadur – 3 d'uoost 1985 a Lags.
- «Co d'uvrar il DRG? Muntada dal DRG per la furnaziun e promoziun dal linguatg», a caschun dalla «Scuntrada» a Savognin dils 6 d'uoost 1985.

Universitad da Friburg

Semester da stad 1985:

- Mitologia retica I (detgas, praulas)
- Texts ladins dil 16avel tschentaner

Semester d'unviern 1985/86:

- Mitologia retica II (detgas, praulas)
- Il mund dils sentiments en la prosa romontscha contemporanea

4.1.3. Kuno Widmer

- «Observaziuns excerpond las gasettas rumantschas», a caschun dalla «Scuntrada» a Savognin dils 7 d'uoost 1985.

4.1.4. *Peter Egloff e Jon Mathieu*

- «Observaziuns tier la lectura sistematica dalla Crestomazia da Caspar Decurtins, ina activitad laterala dil DRG», a caschun dalla «Scuntrada» a Savognin dils 8 d'uost 1985.

4.2. *Publicaziuns*

4.2.1. *A. Decurtins*

- «In semperviva: Las emprovas d'unificaziun dils idioms romontschs», en: *Annalas* 98 (1985), 9–30.
- «Die Bestrebungen zur schriftsprachlichen Vereinheitlichung der bündnerromanischen Idiome. Zur Vorgeschichte des 'Rumantsch Grischun', en: P. Sture Ureland [Hg.]: «Entstehung von Sprachen und Völkern. Glotto- und ethnogenetische Aspekte europäischer Sprachen. Akten des 6. Symposiums über Sprachkontakt in Europa. Mannheim 1984. Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1985, 349–376.
- «Die Entwicklung der rätoromanischen Sprache», en: *Terra Grischuna, Zeitschrift für Bündner Natur, Kultur, Tourismus*. Heft 4, 1985, 45–48.

4.2.2. *F. Giger*

- «Ovid e Boccaccio ella canzun veglia romontscha. Duas canzuns narrativas ord il 17avel tschentaner». [Ensemen cun C. Collenberg], en: *Annalas* 98 (1985), 173–182.

V. *Fatgs persunals*

- 5.1. Alla fin digl onn ha ei giu num prender ufficialmein cumiau dils dus collaboratur vid l'elavuraziun dil volum da registers dalla Crestomazia, da lic. fil. Peter Egloff e dr. Jon Mathieu. Dapi in onn e miez havein nus giu cun els stretg contact e bia discurridas. Nus havein apprezziau zun fetg lur collavur critica e lur curtesia e demanonza emperneivla. Atras las artgas da stampa, che cunzun nies assistent, Kuno Widmer, legia cun els ensemen, vegnin nus aunc a restar cun els in'uriala en contact direct.
- 5.2. Il Cussegl federal ha eligiu Alexi Decurtins per la perioda 1985–88 en la Fundaziun Kiefer-Hablitzel che s'occupescha cun premis e stipendis d'art e musica.
- 5.3. En quest liug seigi engraziau a signur dr. Gion Deplazes ed alla cassiera, dna. Geneveva Seger, per la buna tgira e pil quita ch'els han giu pil Dicziunari e siu institut d'uront 1985 e per la capientscha ch'els han demussau adina puspei pils giavischs e balsegns dalla redacziun.

Cuera, ils 30 da december 1985

Institut dal Dicziunari
Rumantsch Grischun
Alexi Decurtins
Felix Giger